

Alp. bl.
4. 11. 1972

04.10

Tilvistarkreppa Kvennalistans

Landsfundur Kvennalistans hefur komist að sameiginlegri niðurstöðu í EES málinu og hefur nú lagt fyrir íslensku þjóðina einhverja merkilegustu stjórn málaályktun sem gerð hefur verið fyrr og síðar. Eftir að kvennalistakonur höfðu hnoðað saman einum fimmtán uppköstum af nýrri Evrópustefnu sættust þær á að stefna Kvennalistans frá því fyrir síðustu kosningar yrði óbreytt. Þar er aðild Íslands að EES hafnað. Reyndar var þessi fyrri afstaða aðeins áréttuð með þeim fyrirvara að hver og ein kona innan samtakanna, þar með taldar þingkonur, geti haft allt aðrar skoðanir í Evrópumálum og tjáð sig þannig í nafni heildarinnar. Kristín Ástgeirsdóttir þingflokksformaður Kvennalistans fullkomnaði síðan þetta nýstárlega lýðræði með því að lýsa því yfir að þingflokkurinn ætti eftir að „fara yfir“ og jafnvel fínþússa ályktanir landsfundarins. Það vill hins vegar svo óheppilega til að fulltrúi Kvennalistans í utanríkismálanefnd Alþingis er engin önnur en Ingibjörg Sólrún Gísladóttir, sem einnig er í forsvari fyrir þann hóp innan Kvennalistans sem hlynntur er EES samningnum. Endanleg niðurstaða landsfundarins er í senn einföld og hlægileg. Kvennalistakonur eru sammála um að vera ósammála um EES.

Ef marka má umfjöllun ljósvakamiðlanna frá landsfundi þessarar merku stjórnmálahreyingar er engu líkara en þarna hafi hópur kvenna verið að koma saman í fyrsta sinn til þess að athuga hvort þær ættu eitt-hvað fleira sameiginlegt en kynferðið. Umræðan virtist vera mjög losaraleg og snúast aðallega um það hvort samtökin hefðu einhverja stefnu, hver hún væri eða ætti að vera. Þessar spurningar eru vissulega tímabærar eftir 12 ára tilvist samtakanna. En það fengust hins vegar engin svör við þessum ágætu spurningum. Kvennalistinn er grasrótahreying án skipulags, án stofnana, án forystu og án reglna. Þegar allt þetta vantar þarf engan að undra að stefnuna skorti líka. Að vísu hafa hin pólitísku samtök kvenna virkað ágætlega hingað til með því að halda fast við stjórnmeylingja fyrirkomulagið. Ástæðan fyrir því er einföld. Kvennalistinn hefur ætíð skorast undan þeirri ábyrgð sem því fylgir að sitja í ríkisstjórn og taka stórar og erfiðar ákvarðanir í samvinnu við aðra. EES málið er stærsta verkefnið sem komið hefur inn á borð íslenskra stjórnmálamanna hin síðari ár. Þegar á reynir kemur það í ljós að grasrótahreying eins og Kvennalistinn ræður ekki við mikilvæga pólitíska stefnumótun.

Það upplausnarástand sem ríkti á landsfundi Kvennalistans um helgina vekur spurningar um starfsemi, árangur og örlög grasrótahreyinga yfirhöfuð. Þótt konur í okkar helstu nágrannalöndum hafi ekki verið jafn stórtækar í stofnun stjórnmálasamtaka eins og kynsystur þeirra héraðs, þá fyrirfinnast grasrótahreyingar sem svipar nokkuð til Kvennalistans á Íslandi. Umhverfisverndarsinnar eða svokallaðir græningjar í Vestur-Evrópu völdu einmitt skipulagsleysi grasrótarinnar til þess að koma sínum sjónarmiðum á framfæri. Þessi samtök höfðu töluverðu fylgi að fagna í upphafi síðasta áratugs, en hin pólitíska grasrót er heldur skammlíf eins og Kvennalistakonur eru nú að átta sig á. Þannig dattu græningjar í Svíþjóð út af þingi í kosningunum þar í landi fyrir rúmu ári síðan. Eftir það upphófst mikil naflaskoðun á skipulagi og forystu samtakanna. Sú umræða kom of seint með fyrrgreindum afleiðingum. Ef Kvennalistinn á ekki að hljóta sömu örlög þá er eins gott að flýta breytingunum og taka upp það skipulag sem íslenskir jafnaðarmenn innleiddu héraðs og verið hefur ráðandi í íslenska flokkakerfinu síðan. Það er hins vegar efamál hvort þörf er á skipulagðri kvennahreyfingu sem leitast við að túlka sameiginleg sjónarmið allra íslenskra kvenna.

Grasrótahreyingar hafa látið gott af sér leiða og geta verið nauðsynlegar í ákveðinn tíma. Græningjar í Evrópu hafa komið umhverfismálunum rækilega inn í hina pólitísku umræðu og að sama skapi hefur Kvennalistinn komið jafnréttismálum og hinum „mjúku gildum“ inn á pallborð íslenskra stjórnmála. Þetta hafa gömlu stjórnmálaflokkarnir tekið upp og því hefur ákveðinn sigur unnist. Að sjálfsögðu geta flestar konur verið sammála um að þær eigi að berjast fyrir auknum áhrifum í þjóðfélaginu. En það að allar konur eigi að vera á móti EES og frjálsum utanríkisviðskiptum getur varla haft nokkuð með kvennapólitík að gera. Á þessu stigi frýs grasrótin í reynsluheimi kvenna